

Çıkarken

Doğan Kılıç Şihhesenanlı

Osmanlı imparatorluğunun son yıllarından başlayarak bu güne kadar memleketimiz çegitli fikir dalgalanmalarına sahne olagelmıştır. Bugün hâlâ geri kalmış memleketimizin gelişmesini sağlayacak rejimin ne olduğu münakaşa konusudur. Çeşitli meselelerimiz bir türlü çözünlenmemiştir. Maalesef aydınlarımız da çıkar yol hakkında kat'i bir kanaat sahib olamamışlardır. Son günlerde bir çok kimse gene dikta tarafı olmağa başlamıştır. Bu sahne Birinci Cihan Harbi sonrası Avrupaya benzemektedir. O zamanda harbin verdiği bıkınlık münevveri ya aşırı sola veya aşırı sağa itmiş, böylece Almanya, Rusya, İtalya, İspanya, Portekiz gibi memleketler aşırı tecavüzkâr rejimlerin altına girmişlerdi. İkinci Cihan Harbinin nedeni hemen hemen bu durumdan gelmektedir. O zamanda aydın geçinenler kalkınmanın ve ihtirasların ancak merkezîyetçi karakter taşıyan bu aşırı cereyanlarla olabileceğini iddia etmişlerdi. İlk elde mantıklı gibi görünen bu esassız safhi mütalalar sonradan felâketi olmaktan kaçınmamıştı. Milyonlarca insanın hayatıyla birlikte yeni ızdıraplara nişanlı dünyayı geriye bırakmışlardı. İşte birinci dünya harbinden sonraki hava bugün 27 Mayıs inkılabıyla birlikte memleketimize gökmüş bulunmakta. Bu gün her yerde «Memleketimizi namuslu bir diktatör kurtarabilir» demektedirler. Dikta hiç bir zaman namuslu olamaz bizce Yanlış bir kavramdır. Ayrıca birçok kimse dikta yoluyla sosyalizmin tahakkukunu ümit etmektedirler, bu da yanlıştır. Çünkü parlamenter ve demokratik rejim altında da Sosyalist bir devlet kurmak imkân dahilindedir. Bugün karma ekonomi ve plânlı kalkınma sosyalist bir anlayış içinde olmadığını söylemek hakikatleri inkâr etmektir. Ayrıca memlekette kin ve nefret üzerine bina edilmiş temayüllerde neticelerini anarşide ve dikta rejimlerinde görmekteyiz. Bizce bugüne dek mutlak Demokrasi hariç diğer bütün rejimler Türkiyede denenmiştir. Hepsi iflâsla neticelenmiştir. Bugün Türkiyenin tek çıkar yolu Demokrasiyi yerleştirebilmesine bağlıdır. Dikta rejimlerinin Türkiye için çıkar yol olmadığını geçmişimize bir göz atarsak kendiliğinden meydana çıkar. Biraz fikir hareketlerinin serbest gelişmesini Osmanlı imparatorluğunun son yıllarında parlamenter hayatı yaşayabilen ikinci meşrutiyet yıllarında raslıyoruz. Osmanlı imparatorluğunun Almanya safında birinci cihan harbinde yenilmesi ve dağılışıyla, anayurdun dahi galip-

(Devamı 8 inci sahifede)

Tunceli Senatörü Mehmet Ali Demir Doğuya ait bir takrir verdi

Senatör Doğuya 5 yıllık kalkınma plânından icab eden yatırımın yapılmamış olmasından dolayı genel görüşme açılmasını istiyor

Harman yerinde bir Kürt kızi.

I
Muhterem Başkan,
Sayın Senatörler,
Takrir sahipleri olarak, bizleri bir genel görüşme açmaya icbar eden sebepler, bugüne ka-

dar iktidarda bulunan hükümetlerin, yahut siyasî partilerin program ve seçim beyan-namelerinde ayrıca beş yıllık plânda az gelişmiş bölgelerin (Devamı 7 nci sahifede)

Zorba Jandarmalar

Dört köyde jandarmalar köylüleri döğüp, erkeklerin sırtına kadınları bindirip dolaştırdılar.

Kulp ilçesine bağlı Raşikan, Havre, Mamikan ve Malagarzeve köylerinin erkeklerinin iki firari kaatille yataklık yaptıkları gerekçesi ile jandarmalar tarafından, sırtlarına köyün kadınları bindirilmek suretiyle kamçılandıkları iddia edilmektedir.

Adli makamlara intikal ettirilen durum, Sil'vadaki tetkikleri sırasında Sağlık Bakanı Doktor Yusuf

Azizoğluna da bildirilmiş ve bu gibi hallerin önlenmesi istenmiştir. Bakan not aldıktan sonra durumla ilgileneneğini söylemiştir.

Bakan'a bildirildiğine göre firari kaatillerin subay elbisesi ile Kulp ilçesinde Raşikan köyünde görüldüklerini haber alan jandarma müfrezeleri, bu köyü ve civarındaki Havre, Mamikan, Malagarze köylerini sıkı bir aramadan geçirmiş fakat bir sonuç alamamışlardır. Bunun üzerine jandarmalar «siz erkek değilsiniz» diye tehditle erkekleri 4 ayak hale getirmiş ve üzerlerine kadınları bindirerek kamçulamışlardır.

Firari kaatillerin üzerlerindeki subay elbisesini bir hafta kadar önce Bismil Kamışlı karakolunu basıp ele geçirdikleri iddia edilmektedir.

Azizoğlunun Ragıp Gümüşpalaya verdiği cevap müsbet karşılandı

Bir yurt gezisinin sonunda Ankara'ya dönen Sağlık ve Sosyal Bakanı sayın Dr. Yusuf Azizoğlu, gene aynı şekilde Doğuda bir geziye çıkıp kapı kapı dolaşarak propaganda yapmış bulunan Adalet Partisi Başkanı Gümüşpala'ya yerinde ve sert bir cevap vermiştir. Bilindiği gibi bugün Adalet Partisini ele geçirmiş bulunan grup, ötedenberi ırkçı ve Turancı olarak tanınmaktadır. Zaten Ragıp Gümüşpala'nın Doğuya karşı tutumunu, eski hâdiselerden dolayı bu bölgede bilmiyen yoktur. Ayrıca bu sebeplerden dolayı Azizoğlu «Bu perişan topluluğun kilit noktalarını işgal eden sapık ideolojisi mensuplarının Doğulu va-

tandaşlar için nasıl hainane çukurlar kazdığını doğulular çok iyi bilmektedirler.» demekte. Malûm olduğu gibi, Yeni Türkiye Partisi Doğu Anadolu'da tutunmuş ve zamanla da daha iyi gelişmiş durumdadır. Gümüşpala; Doğu Anadolu'daki vatandaşların oyları olmadan iktidara gelebileceklerini iyi bildiği için, burada acaba bir gedik bulabilir miyiz? Gayesiyle seyahatler tertip etmiştir. Ne var ki, Doğu'da Gümüşpala hiç yüz bulamamıştır. Bu partinin önderleri ilerideki aylarda Doğulu milletvekillerine çamur atmış, hattâ Meclis bu yüzden gergin bir hava içine itilmişti. Şimdiye kadar Adalet Partisinin yukarı tabaka-

sının Doğu hakkındaki niyetleri bu gibi emarelerle belli olmuştur. Bütün tazyiklere rağmen Doğu daima demokrasinin ve sağduyunun yanında olmuş ve ileride de olacaktır. Bu sebeplerden dolayı Azizoğlu'nun cevabı geniş bir tasvip görmüştür.

Ben nerdeyim ağam nerde?

Şu dünya ne kadar acayip insanla dolu. Bu acayıplardan bakkal oluyor, tüccar oluyor, tiyatrocü oluyor, sinemacı oluyor, palyaçocu oluyor, ilimden bihaber sözüm ona ilim adamı oluyor, bütün bunlar yetmiyormuş gibi politikacıdan da oluyor. Benimki de lâf mı?...

Efendim, geçenlerde Doğulu aydınlarımızdan bazıları yirminci asrın fikri ve medeniyet mahsulünü, ihmalden dolayı Kürtçeden başka dil bilmeyen Doğulular için istifadeli kılmak babından Kürtçe diliyle Reya Rast «Doğru Yol» adlı aylık bir dergi çıkarmayı düşünmüşler. Bunun için de epey sayıda broşür bastırıp tâ sokaktaki adamlardan meclisteki mebusa kadar âleni «kötü maksatlı ol-

(Devamı 2 nci sahifede)

Gürcüş Kaymakamı

Dayak Yedi

Midyat, (A.A.) — Gürcüş Kaymakamı ile yanında bulunan eri askerlik şubesinde bu-

hman jandarmalar tarafından dövülmüşlerdir. Olay şöyle (Devamı 8 inci sahifede)

DAVALARIMIZ

DOĞAN KILIÇ ŞİHHESENANLI

Bu makale ilk defa Barış Dünyasının 7 nci sayısında neşredilmişti. Sonradan Paris'te neşredilmekte bulunan ilmi ORIENT mecmuasında, Yaşayan Doğu Dilleri Profesörü Sayın Marcel Colombe tarafından Fransızcaya tercüme edilerek yayımlanmıştır. Biz bu makalede Doğu dâvamızın ortaya konuluş tarzını ve umumi anlayışını mühim gördüğümüz için iktibas etmekte fayda gördük.

Birkaç yıldan bu yana, basınımda ve münevverlerimiz arasında Doğu bölgemizi alâkadar eden problemler üzerine münakaşa açılmış bulunmaktadır. Bu çeşitli yorumlar ve haberler bilinçli olmaktan ziyade, aktüel şartların bizi bu yöne itmiş olmasından dolayıdır. Bununla beraber basınımda ve münevverlerimiz arasında Doğu problemini incelikleriyle teşhis edip sağ duyuya dayanan ve yön gösterenler az değildir.

Peşinen kabul etmemiz gerekmektedir ki, Doğu, çeşitli yönleriyle bugün memleketimizin esas varlığını sarsabilecek potansiyele sahip bir problemdir. Bu tehlikenin nedenlerini de objektif bir mantık içinde kavramağa çalışırsak, anlayabileceğimizi tahmin etmekteyiz. Herşeyden evvel Doğu tehlikesinin esas sebeplerini, bizce, Doğu ve Doğululardan ziyade, Türkiye'deki rejimlere hâkim olmuş anlayışlarda aramak lâzımdır.

Bugün memlekette etnolojik (ırk), filolojik (dil) ayrılığı inkâr edilemeyecek bir Kürt vatandaş kütlesi vardır. Cumhuriyete kadar Kürtler, Türk camiası içinde kendilerini yabancı hissetmemişler; İmparatorluğun gelişmesinde ve yaşamasında kendilerine kardeş tanıdıkları Türkler gibi hizmette bulunmuşlardır. Osmanlı İmparatorluğuna dahil diğer bütün milletler Osmanlı idaresine sırt çevirdikleri halde, Araplar dahil Kürtler, memleketin en kötü günlerinde bütün kuvvet ve kanlarını kurtuluş mücadelesi emrine vermişlerdir. Malûm olduğu gibi, birinci ve ikinci Kongreler ancak Şarkta yapılabilmıştır.

Haklı olarak sorulabilir: Öyleyse bugün neden Doğu, çeşitli temayülleriyle bir problemdir? İşte, cevabı verilmesi icabeden taraf burası...

Bizce bunun gerçek sebebini, Cumhuriyet Hükümetlerinin, şartların ve bir takım olayların etkisi altında, memleket realitelerini uzun vâdeli bir perspektif altında kavramaya imkân bulamıyarak, şiddet tedbirleriyle bu olayları karşılamaya çalışmış ol-

malarında aramak lâzımdır. Doğunun ekonomik ve kültürel kalkınması bir problem olarak ele alınmak ve bu bölgede yaşayan vatandaşlarımıza farklı muamele yapılmamak lâzımdır.

Osmanlı İmparatorluğunun kısa bir anda yıkılıverdiği, bu camiaya mensup Türk ve Kürtlerden gayri unsurların bu yıkılıştaki oynadıkları menfi roller ve ayrıca Millî Mücadelenin kanlı ber şekilde kazanılması, memlekette aşırı ırkçılığa yakın akımları kuvvetlendirmiştir. Bu cereyan, milletçe sarsılan güveni kazanma bakımından belki faydalı olabilirdi. Fakat iki kardeş unsur arasında bir ayrılık yaratmaya yöneltmemiş olsaydı..

İttihat ve Terakkiden bu yana birçok münevver, Osmanlı İmparatorluğunun yıkılışını esas unsur Türklerin yeter derecede milliyetçilik yapmadıklarından

ve beraber yaşadıkları unsurlara karşı insanî muamele ettiklerinden, onları Türkleştirmemiş olduklarından bu felâketlerin geldiğini ileri sürmüşlerdir. Bunun için de bu münevverler, Cumhuriyetten sonra Türkiye topraklarında yaşayan Kürtleri Türkleştirme ameliyesine girme politikasını savunmuşlardır.

Savunulan bu düşünceler, esasta hissî ve yanlış olmuştur. Bir kere Osmanlı İmparatorluğunun yıkılışı, yeter derecede Türk milliyetçiliğinin yapılmamasından dolayı değil, irtica ve her bakımdan köhneleşmiş nizamı ile, modernleşmiş Avrupa karşısında dayanma gücünü yitirmiş olmasındandır. Osmanlıların ilk zamanlardaki rejimlerinin dayanıklılığı meydandadır. Bugün ise, millî hudut içinde, bütün unsurlarıyla bir tek millet

(Devamı 7 nci sahifede)

Ben nerdeyim ağam nerde

(Baştafı 1 inci sahifede)

madığı bu fiilden de anlaşılabilir» göndermişler. Bu broşürde gayelerini açıkça açıklamışlar. Bu memlekette milyonlarca insanın ihmalinden dolayı bugün devletin resmî dilini dahi bilmediğini bu sebepten cahil kaldıklarını şimdiye kadar kendi dillerinin de kültürel bir araç şekline sokulmamış bulunmasından faydalı kılınmamış olduğunun, işte bu eksikliği gidermek için Kürtçe bir aylık dergi neşretmeyi uygun gördüklerini beyan etmişler. Akıl ve mantık bakımından bundan normal bir şey olamaz değil mi? Fakat gel de sen Konyalı muhterem bir mebusa anlat bunu Meclis Kürsüsüne çıkıp iptidai zihniyetin mahsulü alışıla gelmiş teranneleri sıraladıktan sonra, efendim Kürtçe neşriyat Anayasaya aykırıymış v.s. den v.s. den sonra hükümetin bu fiili önlemesini buyurmuş akıllı zat. Ne bilgi ne mantık... Demek bizim okumamız kıt. Çünkü bildiğimiz Anayasada veya ceza kanununda herhangi bir dilde neşriyat yapılmaz diye bir kayıta rast gelmedik. Olan kayıt Türkçenin devletin resmî dili olduğu hakkındadır. Zaten asra uygun en normal düşünce de budur. Dünyada bütün devletlerin Anayasalarında kayıt altına alınan da bu düşüncedir. Ceza kanunumuzda da Kürtçe neşriyat yapılamaz diye bir kayıt yoktur. Zaten böyle bir düşünce antidemokratik olduğu gibi bu asırda düşünülemez de. Hâl böyleyken bu muhteşem zatın Anayasaya ve ceza usulü kanununa göre suç işlenmeden hükümet ve selâhiyetli mercilerin hiç biri herhangi bir şekilde harekete geçemez olduğunu mebus olduğu halde bilememekte. Tabii bu yapılan Kürtçe neşriyatta kanunların menettiği bir suç varsa o başka bir fasıl. Amma daha suç işlenmeden yaygaraya başlamak aklı başında insanın yapacağı şey değil doğrusu.

Sonra bu memlekette azınlıkta oldukları halde gürül gürül Rumca, Arnavutça, Ermenice, Fransızca, Almanca, İngilizce, Yahudice v.s. gazeteler neşredilirken, bu memleketin asli unsuru olan Kürt vatandaşlarımızın ana dillerinde neden neşriyat yapılmazmış? Akıl erdiremedik doğrusu.

Hay sen aklınla bin yaşıyasm mebus efendi. Sen hangi asrın adamısın? Mantık ve sözlerinle bu asrın olmadığma göre Elin oğlu yıldıza aya gitmiye çalışıyor, halbuki sen Kürtçe ile aklını bozmuşsun. Yaman adamsın vesselâm.

Doğan Kılıç Şihhesenanlı

Şerefname

I

Söze başlarken, padişaha hamdü senâ olsun. Onun kalbi güneş gibi parlak olup nekadar sitâyişle bahsetsek azdır.

Namlı Cihangir, memleketin en değerlisi, sözleri ihtişamlı ve devletin koruyucusudur. Evvel ve âhır Allaha şükürler olsun. O kadar yüksekliği belli bir yüce Sultandır ki : «Vecealneküm filardh» büyük âyetleri hutbesinin sesi ve sadası, insanların ikram ve ağırlanması için bu dokuz mertebeli yüce göklerin kürsüsünde cari olan işleri yapmış herşeyi bilen bir

Tefrikaya başladığımız beynelmîle üne sahip Kürtler hakkında bir Kürt tarafından yazılıp da, derli toplu malûmat veren ŞEREFNAMEYİ vermekle bir kıvanç duymaktayız. Yüzyılları aşmış gelen bu eser üslup itibarıyla devrinin bu hususiyetlerini taşımaktadır. Bu bakımdan eserin orijinallliğini bozmadan vermeğe çalışacağız.

hikmet sahibidir. «Velâkat kerremna»

Beni âdem sikkesiyle beni âdem mükerrermetini ve haşimetini kendi sonsuz inayeti darbında mükemmel ayar kılmıştır. Ve bir yüksek yaradılıştır ki, ayet «ve fetehnahu mekânen» yüce saltanat zamanlarında enbiyayı ulûlü azmive büyüklükleri belli o-

lanları ferman ile baştacı eylemiştir. Ve bir zülcelâldır ki âyet «ve cealneküm alâ kesirin minne halekna» tafsilen, ülkenin hükümdarı ve ileri gelenleri ile yakınlığı olan kimselere kanunun emrettiği adalet ile saltanatın istinat ettiği kaideleri onlara erzani buyurmuştur. Ve o öyle zevali olmayan bir hükümdardır

ki, âbidar kılıcının açmış olduğu sayfadaki cihan şahı nişanını fetih ve kurtuluş bayramının çehresi için vına gibi belli etmiştir. Kendi büyük hikmetinin kıtzası ile insanların bütün mühim işlerini, nizam ve intizamını o yüce adaleti belli olanların bereketi ile zapturaptına aldı. Ve kendi meşeytinin hepsini kendi ile aşiretler ve kabileler arasında öğünülecek hi'lâtı ile mümtaz ve baştacı kılıp herkese kabiliyet ve istidatları miktarınca emirlik ve şahlık mertebesini tayin buyurdu. Güzel söz savfalarının başlangıcı ve nüktedanlık mecmuasının önsözü önce binlerce defa selât ve selâm olsun ki onun hükümdarlığı tarihi ile başlamaktadır. Ve onun hükümdarlık menşuru ile öğrenelim. Zira haktealâ kendisine «vema enzalneke illâ rahmetennün â'lemin» kitabını buyurmuştur ki, manası âşikârdır.

(Devamı var)

OKUYUCULARA

MEKTUP

Pek muhterem okuyucularımız,

Elimizde tuttuğumuz bu gazete pek kolay meydana gelmiş sayılmaz. Açıkçası zorluğu maddî bakımdan ziyade Kürtçeye hâkim olamayışımızdan dolayı çektiğimiz. Bu memlekette Kürtçeyi en iyi biliyorum diyenin çeşitli gelişmelere düştüklerini defalarca gördük. Elbette bu hâl normaldir. Çünkü 1920 yılından bu yana Kürtçe lisansı ile hiç bir neşriyat yapılmamıştır. Yeni nesillerde bildikleri bu lisansı yazıya dökülüşünde, ister istemez aksaklıklara düşmektedirler. Kürtçe için eski harflerin yerini alan Lâtin alfabesinin yeni oluşu, ayrıca Kürtçenin de kendine münhasır büyük ve geniş hususiyetlere sahip oluşundan kompleks durumlar meydana gelmektedir. Fakat son bir kaç yıldır Kürtçeyi Lâtin harfleriyle yazma ve okumayı beceren münevver hayli yekün teşkil etmektedir. Tabii biz Bedirhaninin düzenlediği Lâtin harfleriyle Kürtçe alfabe benimsiyoruz. Gerçi bugün Batıdaki ilim adamları veya Kürdoloğların

hepsi bu alfazeyi benimsemişlerdir. Lâtin harfleriyle olup da yayınlanan Kürtçe eserlerin ekserisi gene bu alfabeyle olmuştur.

Hal böyle iken gene karşınıza bilmediğimiz bir çok hatâlarla çıkmışızdır. Fakat sizin müsamahamıza sığınmaktayız. Bir şeyler yapma samimiyetimize inanacağınızı tahmin etmekte-

yiz. İleride her sayımızın karşınıza daha iyi ve daha tekâmül etmiş şekilde çıkacağımızı göreceksiniz. Arzumuz size lâayık olmıya çalışmaktır.

Sizden haberler, Kürtçe makale, hikâye, destan, şiir, şarkılar, Türkçede de aynı mealde yazılar beklemekteyiz. Bu gazete hepimizindir.

Muhterem, büyük insan, Ah-

met Hamdi Başar beye, Doğu Anadoludaki yaşayan vatandaşlara karşı beslediği insani düşüncelerden ve fiili olarak yaptığı hizmetlerden dolayı teşekkür etmeyi borç biliriz.

Ayrıca bu gazetin çıkmasında birinci derecede rol oynayan Doğu temsilcimiz sayın Abdurrahman Efeme teşekkür etmeyi vazife sayarız.

Karşınıza hizmet aşkıyle çıkmış bulunmaktayız, her sayımızda daha iyi şeyler sunmak emelimiz. Şimdilik ayda bir buluşacağız. Kısa bir müddet sonra yardımınızla haftada bir olacak buluşmamız, İttüf Allahın, alâka sizden, çalışmak da bizden.

Roja Newé

Lafza Kurmanci bi Herfe Latini

Lâtin harfleri ile kürtçe kelimeler veya kürtçe

ALFABE

Bugün Kürtçe hem Lâtin harfleriyle ve hem de Arab harfleriyle düzenlenmiş Alfabelerle yazılmaktadır. Ayrıca son yıllarda Ruslarda kendi harfleriyle bir Kürt Alfabeti düzenlemiş bulunmaktadır. Rusyadaki Kürtler öğrenimlerini bu yeni Kürt alfabetiyle yapmaktadırlar. İraktaki Kürt bölgelerindeki Kürtçe tedrisat yapan mekteplerde ise öğrenim Arap harfleriyle düzenlenmiş Kürt Alfabetiyle yapılmaktadır. İranda Arab harfleriyle düzenlenmiş Kürtçe Alfabeti tercih etmiş bulunmaktadır. Suriyede ise Bedirhaninin gayet mükemmel le Lâtin Alfabetiyle düzenlenmiş Kürt Alfabeti kullanılmaktadır. Bu gün bütün batı ilim adamları bu alfabeti tercih etmiş ve kullanmaktadırlar. Ayrıca bu alfabe yakın Irak parlamentosunda bulunan Senatör Sayın Tefik Vehpi de Lâtin harfleriyle iyi bir Kürt Alfabeti hazırlamıştır. Biz bu gün Kürtçeyi en güzel anlayıp ve ona göre iyi bir Alfabe hazırlayan Bedirhaninin Lâtin harfleri ile düzenledikleri Kürt alfabetini tercih ediyoruz. Bu Alfabe göre Kürtçe Alfabe otuz bir harften müteşekkildir. Aşağıda aynen veriyoruz :

Lefza Kurmanci bi Herfe Latini

A	Türkçede a gibi
B	» » »
C	» » »
Ç	» » »
D	» » »
E	» » »

Eê Kürtçede iki e vardır. Biri Türkçedeki normal e ve diğeri ağzın ön kısmıyla yani birinci e gibi dolgun değil daha ince olarak telâffuz edilir. Meselâ Hecé, Ciyé, Lingé, Emé, Derdé, Berdé, Iéke, Gûlé gibi. Bu harf çok önemlidir. Kürtçeyi iyi okuyabilmek için muhakkak bu harfin değerini anlamak lüzumludur.

F Türkçedeki f gibidir.

G » » »

H » » »

I » » »

î Bu harf Kürtçede I ile î arasında telâffuz edilir.

J Türkçedeki j gibi telâffuz edilir.

K » » »

L » » »

M » » »

N » » »

O » » »

P » » »

Q Bu harf Kürtçenin okunmasında kendine münhasır yeri vardır. Bu harfin telâffuz tarzı muhakkak iyice anlaşılmalıdır. Bu harf K'ye yakın, yalnız K gibi ağzın ön kısmından değilde arka kısmından verilir. Yazıldığı kelimeler şunlardır. Qıcık «küçük», Raqe «sermek», Qezeb «gazap», Qérza «kaza», Qeré, Qese, Qerdo, qe, Waqé v.s. gibi.

R Türkçedeki r gibi telâffuz edilir.

S » » »

Ş » » »

T » » »

U » » »

Û Bu harf u ile Ü arasında bir telâffuz tarzı vardır.

V Bu harf Kürtçede de aynen Türkçedeki v gibi okunur.

W Bu harf de Kürtçe Alfabetinin içindeki okunmuş tarzını iyi bilmek gerekmektedir. Çünkü Kürtçe Alfabetinin çok mühim harflerinden biridir. İngilizcedeki telâffuz gibidir. V gibi değil, yani dudakları birbirine değdirmekten lâzımdır. Meselâ şu Kürtçe kelimelerde kullanılır: Waqe «söyledimki zazaca», Weré «önünde zazaca», Wa «rüzgâr zazaca», aw «su kurmanci», Ware, Hawre «Kurmanci lehçesi», v.s. gibi.

X Bu harfin Kürtçe alfabe içindeki mevkiini bilmek çok çok önemlidir. Lâtin harfleriyle Kürtçe yazıp okumak için bu harfin Kürtçede telâffuzunu çok iyi bilmek gerekmektedir. Bu harf Türkçedeki ğ harfi ile h harfi arasında telâffuz şekli vardır. Meselâ Zazaca lehçesinde Ez bixo son Ben kendim gidiyorum veya Ez bixa terim de kurmanci lehçesinde söylenir. Burada Bixo veya bixa kendim anlamına gelmektedir. Bu harfle yazılan kelimelerden örnekler şunlardır: Xade, xude «Allah» Xane «ev», Xirab «harab», Xazel «Ceylân», Xer «hayır», Xurme «gürleme» v.s. gibi.

Y Bu harf Türkçedeki y gibi telâffuz edilir.

Z » » » » »

ATA SÖZLERİ

Rastbe-bı xwüdera bıgera bı dinéra :

Allahınla doğru ol, kâinatla dolaş.

Yaré bava nabin neyaré lawa :

Baba dostu, evlâda düşman olmaz.

Xemi tıst ji ziraviyé diqete insan ji üstnuriyi :

Herşey incelikten, insan kabalıktan kopar.

Deré xwü rade cirané meke dız :

Kapını kapat, komşunu hırsız tutma.

Merivé sir nexwe bin ji devé éi naé :

Sarmısak yemiyenin ağzı kokmaz.

Xwzani ji nezaniyéye :

Fakirlik bilgisizliktendir.

Seré kü neşé kincika lı guré mede :

Ağrımayan başa çaputları bağlama.

Koremışk çikas xeriyi bıkole liseré xwü dıke :

Tarla faresi ne kadar toprağı kazsa kendi başına döker.

Çiya çikas bilind be riya tayr pé dikeve :

Dağ ne kadar yüksek olursa olsun, kuşun yolu ona düşer.

Goraniy

erhé y kaniy
ilhe y goraniy.
m tariyk da yê.
her dwayi nayêt.
triyfey shax ebê keyl;
nalhe y 'Kina Leyl'.
chemane,
Hewramane
y Hewraman
nu balha cwan.
chemane,
siyachemane.

— SARKI —

bahar yolunda
nağmelerini vadilerin üstüne
eler süzülmeğe derelerden
Kina leyl'in şarkısı
şıkları hayallendirdi cihan
k melodileri «Kina leyl'in»
o siyah gözler»
vramanda yaşamak
her yatan taş
ber kızlarının
o siyah gözler»
gözlerin vatanı

Merivek, diçe rezéwü,
méze dike; Mele-wu, Ke-
giş-u, bisılman-u fileki ke-
tine nava rezé wi. Mérik
di nére, bi herçara nıkare.
Xewil, dibé :

File, lawo, hele em bé-
jin, ev bisılmane birémine,
Mele-u Keşiş zi xalimin lé
ti çıra keti rezémi. Dıgre
wi ser-u bin dike. İca ve di-
gere ewé bisılman, dibé:
lawo, hele vana xalımın,
ti çıra dikevi rezé mi. Vizi
lı xerdé diréj dike. İca, be-
ré xwü dıde keşiş, dibé
hele mele, meleye, lé ti çı-
ra keti rezémi? Vizi ı
xerdé direj dike. Paşé dihé,
Mele yani ti rébiré dini, ti
çewa té xeram dıxwi? Wi-
zi diküte ı xerdé diré dike.

T E R C Ü M E S İ

Bir adam bağına gider-
ken; bir hoca, bir Müslü-
man, bir Keşiş ile bir de
Hristiyanın bağa girdiğini
görür. Her dördüne birden
kuvvetinin yetişemeyeceği-
ni düşünerek, Hristiyana:

— Hele bu benim din kar-
deşim, bu ikisi de alimdir-
ler, fakat sen ne diye be-
nim bağına giriyorsun?

Diyerek onu adamakıllı
döver. Ondan sonra, Müs-
lümana döner :

— Hele bu ikisi alimdir-

ler, sen ne diye benim ba-
ğına giriyorsun?

Diyerek, döve döve yere
serer. Sonra Keşişe döner:

— Bu bizim din rehberi-
mizdir, sen ne diye benim
bağına giriyorsun?

Diyerek, dayaktan yere
serdikten sonra, bu sefer
Hocaya döner :

— Sen sakalından utan-
madın mı da benim bağı-
na girdin?

Diyerek onu da yere se-
rer.

Katırın yaşı

Cariki, jı cara, rexme ı
dıvu bavé godara, ğeyni
cendirme-vu teksildara.

Qatire ki, Rovi ki u xe-
bek Gör bun bıra, u bı çıya
ketin, ı çıya giya-u av pı-
rın Qatır dıxwe-u çıka di-
çe xwürt dibe, lé, Rovi yu
Gor tıst tıne bixéün, çıka
dıçın zexif dıbin.

Rovi, rojeki dibé, Mamé
gür! em awaki bıkın, vé
Qatiré bıxmün, Gür dibé,
tızani.

Rovi, dıbı emé bıbén; ki
jıme çıwane em wi bıxwün,
dibén: bıra. Rovi, jı Gür
radibé; xemré te çıkaye?

Fıkralar

der. Kurt peki deyince,
Tilki :

— Hangimiz genç isek
onu yiyelim, der.

Bunu hepsi kabul edin-
ce, Tilki kurda :

— Kurt amca, söyle ba-
kalm, sen kaç yaşındasın?

— Ben Hazreti Nuh ge-
misine bindiği zaman dün-
yaya gelmişim.

Deyince Tilki ağlamağa
başlar:

— Ah, tam o tufan za-
manında bir oğlum boğul-
duydu.

Bu sefer katıra sorarlar.
Katır:

— Ben yaşımı bilmiyo-
rum. Amma, doğum tari-
him nallarımın üzerinde
yazılıdır. Gelin bakın.

Tilki yanadır, bakarkı,
katır tekme atmağa hazır-
lanmış. Hemen geri dönüp
kurt'a:

— Kurt amca, nasılsa
benim yaşım seninkinden
geçkin ve bu yazıda Fars-
ça olduğu için gözlerim
iyice görmüyor, der.

Kurt yanasmca, katır
bir tekme ile onu cansız
yere serer. Tilki üzerine
gelip, gülmeye başlar:

— Baban mı kâtiplik yap-
mıştıki, sen ona heveslen-
din? der.

a-i
RONE GINCE

man Ağa? Köyde benim
bir sırıgım var ki, ucuna
olta takıp, Kazdağı'nın ü-
zerinden aşırıp Akdenizde
balık avlıyorum. Gıncu Sü-
leyman aklıncı Alişan'ın
yalanını çıkarmak için:

— Ula ula, o sırığı nere-
de saklıyorsun? dedi.

Alişan hemen taşı gedi-
ğine koydu:

— Senin o büyük ahur-
da saklıyorum, Süleyman
Ağa.

— Doğru doğru karde-
şim. Öyle ahur olursa böy-
lede sırık olur. Diyerek, ar-
kadaşlarından ayrıldı.

Onlardan kırk elli adım
geride, yavaş yavaş gelir-
ken; hafiftende şu şarkıyı
tutturmuştu:

Duman kaplamış Munzur
dağlarının başını,
seyriyor gözüm,
Galiba sevgilim gelecek,
hayırlı haberlerle,
Sensin sensin, sen daha ye-
ni çıkansın,
Omuzdaki beşli, beldeki sa-
atsin,
Dizlerimin dermanı, gön-
lümün dileğisin.

Ahmet Hamdi Başar'ın
çıkardığı

BARIŞ DÜNYASI Mecmuasını
oku ve okut.

XATUNA MIN

Lé lé xatuna min havala min kefené axreta min
Ez qey té lebir nakım Dillé Té kesiyen sevmiş nakım
Lı boa xude ew desmala desté xa zımıra bışın
Ez desmala té jı dilé xara dermankım.

Lé lé xatuna min peru kanata min
Le bua derdé té ez der ketum kurbetiyé
Ez qéyté lebir nakım şewtiya xeribiye
Wa derda ve mirra té heta miriniye.

Derdé mimbé kési pırre kijanira bıgirim
Xudé keşka rohe min bıgere ez bımırım
Derdé té karé munkıriye ez degirim
Min rında xa vandaqiriye mejnun dıgerim.

Seyyid Mahmut Baran

HATUNUM

Le le Hatunum, arkadaşım, ahret kefenim benim,
Ah unutamıyorum seni, sevemiyorum başka yar.
Allah için kul için yolla bana el mendilini,
Yollaki şu dinmiyen gönül sızıma derman olsun.

Le le Hatunum, gönlümün kolu kanadı benim,
Düştüm kurbete çekemedim gönül derdini senin,
Unutamam seni hayal içindeyim bu yerlerde,
Benimle ölüme kadar gelecek belki bu dert.

Derdim çoktur bilmem hangisine yanayım,
Alsada Allah canımı ölüp kurtulayım,
Derdim kâr etmiş bana ağlarım ondan,
Kaybetmiş mecnun gibi yarımı ağlar gezerim.

Kürt Halk Şairi
Ağuçananlı Seyyid Mahmut Baran

Tiya tiya ti newé veciya
Beşliye xermiya, saate vi-
liya

Takaté zoniya, dilega zer-
riya.

Mecera ê Silemone Gınci

Gıncu Süleyman 1938
Dersim harekâtında menfi
olarak Çanakkale vilâyeti-
ne geldi. Oradan da Bay-
ramiç kazasına verdiler.
Aradan bir zaman geçince,
Bayramiç kaymakamı Men-
fileri topladı. Ve onlara
dedi ki:

— Hükümetin emri var.
Burada size mülk verece-
m.

Oradan Gıncu Süleyman
z alarak dedi ki :

— Kaymakam Bey, iyi
lak ver benim sözlerime.
Memleketimde Ergan'da,
Sürbahan'da, Mağacur'da,
Birastik'te yani bu dört
köyde benim mülküm var-
dı. Yirmibeş bin ağaç eri-
ğim ve ellibin köklük bir
üzüm bağım vardı. Birde
ahurum vardı ki; yalan ol-

masın bir kapısından guz-
laçı inek görince, öbür ka-
pısından yanında altı aylık
dişi danasıyla çıkardı. Na-
hırımı yirmibeş tane atlı
hizmetkar otarırdı. Bu
Muzur'da benim kölemdi.

Gıncu Süleymanın söyle-
diklerini can kulağıyla din-
leyen Muzur, hemen atıldı:

— E... e... eeevet Kkkk...
aymakam Beg. Bbbb... ben
Sssss... Silemon Ağa'nın
Kkkkk... kölesiydim.

Muzur'unda tastikinden
sonra kaymakam Gıncu
Süleymanın sözlerine inan-
dı ve :

— Süleyman Ağa, Çan-
nakkale Vilâyeti'ni verme-
ğe benim gücüm yetmez.
Bayramiç kazası da sana
az gelir, dedi.

Bu sözler üzerine Süley-
man Ağa ve arkadaşları
kaymakamın yanından ay-
rılarak köyelerinin yolunu
tuttular. Yolda, Alişan Sü-
leyman Ağa'ya duyurarak,

— Biliyor musun Süley-

Mala-i Cizri DİVAN I

ŞEYH AHMEDİ CEZERİNİN DIVANI

Türkçeye tercüme eden : Abdurrahman EFEM
Cezeri hazretlerinin ancak bu tarzda verebiliyoruz. Divanı eski harflerden Kürtçenin Lâtinçe harfleriyle yazıya aktardık. Bu yazıda olduğu gibi divanı Kürtçe veriyoruz. Diğer taraftan da tefsirsiz Türkçe tercümesini sunuyoruz. Bilindiği gibi Cezeri Doğunun yetiştirdiği en büyük şair ve tasavufçularından biridir. Bu divan beynelmül söhrete sahiptir. Almancaya ve daha başka batı dillerine de çevrilmiştir. İmkânımız olursa ileride tefsirini yaparak vereceğiz.

Ya Cani Ya Muğni

Şeyh Ahmedî Cezerimin Divanıdır.

Yüksek sırları takdis olunsun.

Nevaya mitribé çengé fiğan avéte xerçengé
were saqi xeta kengé ne şoyin dil ji vé jengé
Xeyata dil meya baqi di noşin da bi muştaci
elâ ya eyyühessaqi edir k'esen we nawilha

Kü katip démé cedwelket, şikeste xwet müselsel
ket

Jı yek xerfan müfessal ket kiye vé müşkülé xel
ket?

dızâni ru duzud ewwel çı tavétin sürud ewwel
ki xşq asân nimud ewwel welé üftadi müşkilhâ
Jı mehravé şefeç sexdé, şirin lexlé şeker wexdé
dınalim şübhete rexdé, xecébim li, jivé cexdé
Kî dilra tâbi müşkineş, bi küfré mi bred dineş
zı tâbé cüxdi müşkineş, çı xwun üftadi der dilha!

Dı vé gave hxeané hxeané me emn-u eymen-i kané
Kesé dest dit ji dewrané nihalek vé gülüstané
der ağuşeş çimé ared xi ez dil caneş bis pared
ceres feryadi mé dared ki ber bendide mexmilha.

Bı Qürané bı ayaté eger piré xwerabeté
Bibéjin secde bin laté, miridéwi dibin katé
Mirid er bé besar nebwed zı fermaş bi der nebwed
ki salik bé hxeber nebwed zı rah-u resm-i menzilha
Jı vé zulmat-u deryaé, ji mewcan qet hxeber naé
ne tek té keşti ya baé xecace wi şefeç daé
ji xerfan mah-u salé ma, nehat der şeklé falé ma
küca danendi haléma sıbak barani saxilha

Cezeri Hazretlerinin kasidelerinin Türkçe mealleri

1 — Sazcının sazının fiğanı Seretan burcuna ulaştı
Gel saki! ne zamana kadar kalbimizi bu pastan
yıkamak için ne zamana bekliyeceğiz?

Kabın yaşantısı ebediyetin şarabıdır, onun için
iştiaqla içiyoruz

Ey saki! Kâseyi doldur ve ikram et.

2 — Eğer kâtip yüzü çizarsa, kırıntılı yazıyı doğru-
tursa
harfleri biri birinden ayırırsa, bu müşkülü hal
eden kim?

Bilirdi evvelden ki Rud ile Ud çift ses verirler.

Çünkü aşk dıştan kolay görünür fakat vukuu
çok zordur.

3 — Tutun saadet olanın mühründen, o ki yüzü tatlı
vâitleri şekerdir,

Rud gibi inliyorum, ama bu çabadan hayret edi-
yorum.

Ki gönüle her parlaklığın güneşidir. Küfürle di-
nini götürür,

Mis gibi zülûflerinin güneşinden gönülden kan
revan olmaya başladı.

4 — Bu anda, bu evde bizim emniyetimizle meymeni-
yetimiz nerede? (yani hiç olur mu?)

Devrandan bu gülüstana ol uzatan kimse!

Kucağında ne arar, ki gönül canı parelenir,

Hareket canı çalmıyor ki herkes yüklenmeye ha-
zırlansın.

5 — Kuranla âyetlere kaşem ederim ki, eğer aşk piri
Put'a secde kılın dese, müritleri asi olurlar (em-
rini yerine getirmediikleri takdirde)

(Devamı 7 nci sahifede)

Ç I K A R K E N

(Başarılı 1 inci sahifede) potasında erimiş kimselerdi. Hattâ yeni ekibin başının ittihat - Terakki cemiyeti genel sekreterliğini de yapmış olması, ayrıca sözde yeni sivil idarenin muvaffakiyet derecesini göstermeye kâfi idi. Bu gurup hakiki halk idaresinin kurulması ve demokratik rejimin gelişmesini istemesinden ziyade opürtimist ve makyavel bir anlam içinde yalnız ve yalnız iktidar ele geçirme gayesini gütmüşlerdi. Tabii sözleriyle fiilleri birbirini tutmadığı için kısa bir müddet içinde maskeleri düştü. Bu kalitesiz ve kötü niyetli kimselerin yüzünden sivil idare ve demokrasi mücadelesi mahvoldu. Kötü gidişe 27 Mayıs inkılabıyla son verildi. Böylece yeni bir devir başladı. Askerler iktidara geldi. Ne var ki, İsmet Paşanın şahsiyeti, son senelerde çok partili hayatla az da olsa halk yağmalarının uyanışı, polis ve dikta rejimine karşı antipatinin köklü yerleşmesinden dolayı şartlar askerlere iktidarı sivililere vermeye zorladı. İki sene sonra serbest bir seçimle gene demokratik bir gidişe yönelmiş bulunmaktayız. 1945 ten 1960 a kadar olan devrede gerçek fikir gelişmesinin çılızlığını 27 Mayıs'tan bu yana ortaya çıkan kuvvetli fikir gelişmelerini izleyince daha iyi anlıyoruz.

Bu gazete de bu mesut gelişmenin neticesidir. Bu gazete insan tabiatına aykırı, dikta zamanında çeşitli şekillerde tazyik altında bulundurulmuş Doğu Anadolu'nun çeşitli yönlere aydınlarımızın önüne sermek için çıkmaktadır. Amacımız şimdiye kadar doğuda takip edilen politikamızın yanlışlığını lüzumsuz yere buraya karşı kuşku ile bakıldığını isbet etmektir. Peşinen biz milleti bir kandan, bir dilden, bir gurup olarak kabul etmiyoruz. Medeni ve demokratik anlayışa göre millet iktisadi ve kültürel anlamda çeşitli etnik ve filolojik gurupların teşekkülüyle olabilir. Bu sebeplerden dolayı çeşitli etnik gurupları sinesinde toplayan milletler için makul rejim bizce Demokrasidir. Bugün Türkiye'yi idare eden sınıf hâlâ eski alışkanlıklarından vaz geçmemişse de bizim için demokrasiden başka çiklr yol olmadığını bu zevat-

ta anlamakta gecikmeyecektir. Olacak bu gelişmeler muhakkak biz doğulu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını çok meşut kılacaktır. Geçmiş yılların kâbuslu ve kötü hatıralarının üstüne bir sünger çekip Doğulu Kürt vatandaşlarımıza bu memleketin artık farklı vatandaşı olmadıklarını aşılacaktır. Biz demokratik idarenin Türkiye'de bütün esaslarıyla anlaşılması ve tabiki, insan hasiyet ve şerefinin korunması, insanların vazgeçilmez tabii ve temel haklarının korunması anlayışının safındayız. Anlayışın sevginin, itimatın, bunlarla beraber demokratik rejimin en büyük, fazilet ve haysiyet olduğuna inanıyoruz. Nefretin, kinin, korkunun, dikta rejiminin de en faziletli ve haysiyetsiz nesnelere olduklarına inanıyoruz. Mutlak hürriyet kadar insanlığı ferah olarak, cemiyet olarak geliştiren ve onları, saadete götüren hiç bir şey tasavvur etmiyoruz. Yukarıda günümüzde söz konusu edilen rejimler münakaşasındayız, biz; anlamı hürriyet olan mutlak demokrasinin yanındayız. Eski rejimler korku sayesinde birliğin mümkün olduğunu savunmuşlar, biz ise sevgi ile mümkün olduğuna inanıyoruz. Zaman bizim haklı olduğumuzu çıkaracaktır.

ROJA NEWE

Ayda bir Kürtçe ve Türkçe çıkar. Edebi, fikri ve siyasi gazete

Sahibi :

Doğan Kılıç S. Şihesenanlı

Mesul Müdür :

Halil Kılıçkaya

Umum Neşriyat Müdürü :

Hasan Buluş

Diyarbakır temsilcimiz :

Abdurrahman Efem

Ankara temsilcimiz :

Selim Hangül

Siverek temsilcimiz :

Zülkif Karahan

İdarehane : Cağaloğlu, Nuruosmaniye Cad. No. 81/6 Emek İşhan, kat 1, İstanbul

Sıralar Matbaası

Basıldığı yer :

KÜRTÇE KELİMELER LİSTESİ :

Türkçe	Kürmancice Lehcesi	Zazaca Lehcesi
Kardeş	Bıra	Bıra
Ağabey	Kek	Kek
Kardeşlik	Birati	Birati
Baba	Bav	Bav - Pi
Anne	Da	Da - May
Dede	Kâl	Kâl
Nine	Pir	Pir
Kız kardeş	Huşk «Xwüşk»	Vaé «Waé»
Oğul	Law - Kûr	Laj
Kız	Keç	Kéna
Erkek	Mér	Camérd
Amca	Ap - Mam	Ap - Ded
Kadın	Jim	Cimi
Erkek evlât	Pis	Za